

XVII a. įvykius ir asmenis, papildydami ekspozicijos iliustracinę medžiagą.

7. Temoje "Lietuvos valstybė XIII-XV a.", šalia Jogailos ir Vytauto privilegijų fotokopijų rodomi nauji XX a. pradžios medaliai: "Gediminas", "Vytautas Didysis", "Vilniaus miestui 600 metų", "Vladislovas Jogaila", "Jadvyga", "Žalgirio mūšiu 500 metų". Šie medaliai papildo grafinę medžiagą parodant ir akcentuojant Lietuvos valstybingumo (Didžiojo kunigaikščio valdžios, sostinės), kovos už nepriklausomybę (Žalgirio mūšis) klausimus.

8. Temoje "Lietuva XV a. pab.- XVI a." matome Jogailaičių dinastijos kunigaikščių atvaizdus plokštelėje (Lenkija XVIII a. pab.), medalius "Aleksandras", "Žygimantas Senasis", "Karalienė Bona".

9. Daugiausia medalių (29) eksponuojami temoje "Lietuva XVI-XVII a.". Išsiskiria kompleksas - sidabrinė plokštelė, kurioje iškalti LDK ir Lenkijos karalių atvaizdai (Lenkija, XVIII a. pab.). Liublino unijai parodyti vietoj tiesioginio kelio - eksponuoti akto kopija, panaudoti medaliai: "Žygimantas Augustas", "Kova", "Lietuvos-Lenkijos unijai 300 metų". Medaliai unijos faktą giliau atskleidžia. Šalia LDK žemėlapių, eksponuojamas 21 medalių kompleksas. Vienas jų skirtas LDK etmonui Karoliui Chodkevičiui, pasižymėjusiam kare su švedais. Tai vienintelis medalis ekspozicijoje, kuriame vaizduojamas ne valdovas. Šeši medaliai skirti LDK Jonui Kazimierui. Šie medaliai smulkesni už kitus, todėl ir jų skaičius didesnis ekspozicijoje.

10. Medaliai gražiai papildo ekspozicijos iliustracinę medžiagą (litografijas, paveikslus), pakeičia kopijos eksponavimą (Liublino unijos parodymas). Medalių ir monetų rodymas temoje

"Lietuva XVI-XVII a." ne visiškai pritaikytas dėl per žemai įrengto horizontalaus ekspozicinio ploto. Kitur monetos ir medaliai yra geriau matomi.

E. Gričiuvienė (Vilnius)

AKMENS AMŽIAUS EKSPOZICIJA LTSR
ISTORIJS IR ETNOGRAFIJOS MUZIEJUJE
(įrengta 1977 m.)

1. Ekspozicijos idėja - parodyti Lietuvos gyventojų kultūros raidą nuo jų išikūrimo iki žalvario amžiaus pradžios. Įžangoje mamuto ilčių dalys ir dantys bei Europos apledėjimų žemėlapis apibūdina laikotarpį iki žmogaus pasirodymo.

2. Paleolito ir mezolito medžiaga eksponuota atskiromis stovyklomis bei atskirais titnaginių dirbinių tipais, o mezolite ir kaulinių, parenkant ypač būdingą ir ryškiai skirtingą nuo vėlyvesnių laikotarpių. Šalia stovyklaviečių paplitimo ir Joldijos bei Ancylaus ežero žemėlapiai.

3. Ankstyvojo ir viduriniojo neolito skyriaus įžangoje - gludinti akmeniniai ir titnaginiai kirveliai, pabrėžiantys naujos technikos atsiradimą. Antrajame plane - Litorinos jūros ir neolitinių gyvenviečių paplitimo žemėlapiai.

Šiam laikotarpiui nušviesti, turėdami pakankamai medžiagos, išryškino atskiras temas:

a) Visuomeninis ūkis ir žvejyba demonstruojama restauruotais tinklais, pasvarais, plūdėmis, žuvišakėmis, butiniais. Luoto modelis atstovauja tikriems to meto luotams.

Šalia archeologinės medžiagos vaizdai susidaryti padėti milžiniškų šamų slanksteliai bei lydekų žandikauliai, rasti Šventosios gyvenvietėse.

Medžio kėlė užima daug mažesnę ekspozicinį plotą: tai lanko dalis, šalia - strėlių ir lečių antgaliai, žeberklai. Greta parodytos pagrindinių medžiotų žvėrių kaukolės bei ragai iš gyvenviečių (vėlesnių laikotarpių ekspozicijoje ši tema atskleidžiama diagramomis).

Rankiojimui atstovauja medinis kapliukas, mentelė-kastuvėlis, kelios medinės kultuvės riešutams skaldyti ir šalia autentiški riešutų kevalai iš gyvenviečių.

b) Namų ūkį apibūdina įvairūs darbo įrankiai: peiliai, ylos, grandikliai, gelda, samtis, mentelė, kirvių movelės.

Neolito skiriamasis bruožas - keramikos atsiradimas: parodyti smailiadugniai restauruoti puodai, šalia jų - dalys su taisymo žėmėmis bei lipdymo technikos fragmentas; pailgi dubenėliai-šviestuvai.

c) Trūksta mainų skyrelio, tačiau galėtų būti parodytas atskirai: skalūno dirbiniais, gintarais.

d) Menui, pasaulio sampratai, tikėjimams medžiaga gana gausi ir efektinga. Pagrindinį žvėrių viešpaties kultą atspindi dvi apeiginės lazdos su briedžių galvomis, žvėrių dantų amuletai ir stulpinė viešpaties skulptūra. Vandens stichijos garbinimą rodo medžio samčio rankena su lingės galvute. Gausūs gintaro dirbiniai demonstruoja žmonių estetinį supratimą (tačiau eksponuoti žemai ant pagrindo kiek netenka efekto). Gintaro ruošinių lobiai ir žaliavos gabalai, nors rasti gyvenvietėse, skirti vien efektui padidinti, galėtų priklausyti mainų skyreliui.

4. Vėlyvojo neolito medžiagą stengėmės parodyti dvejopai - pabrėžti tai, kas ją sieja su ankstesniuoju laikotarpiu ir tai, kas skiria nuo jo. Todėl ir eksponatų išdėstymas kitoks. Perimamumui parodyti šalia ankstesniojo laikotarpio kulto atributų padėtas Nidos vėlyvojo neolito puodas su žmogelio atvaizdu. Nauja pabrėžiama laikotarpio pradžioje, parodant akmens gręžimo technikos schemą ir šalia - akmeninius kirvius su pradėtomis ar baigtomis gręžti skylėmis kotui. Toliau eksponuoti laiviniai kovos kirviai ir jų paplitimo žemėlapis, gretinant su baltų genčių susidarymu Pabaltijyje, irgi pavaizduoto žemėlapiu. Pabrėžiamas naujo gamybinio ūkio - žemdirbystės įsigalėjimas - akmeniniais kapliais, grūdų trintuvais.

Efektingai eksponuota keramika, parodytos įvairios puodų formos, dydžiai, tuo būdu akiškai išryškėja jų skirtumas nuo ankstyvojo neolito keramikos.

Kiti eksponatai tik fragmentiškai papildo ekspoziciją, iliustruodami skirtumus nuo ankstesniojo laikotarpio.

5. Ekspozicijos pabaigoje antropologinę medžiagą - europidinių žmonių tipus - parodo dviejų galvų rekonstrukcijos.

6. Ekspozicijos plotas yra dėkingas. Plati vitrina leido sutalpinti didelius Nidos puodus, dar paliekant jiems erdvės. Kai kurie smulkesni eksponatai išdėstyti ant vienodo dydžio, bet skirtingų spalvų, dažnai sujungtų grupelėmis, kvadratinių pakilumėlių. Visumoje medžiaga daugiausia padėta ant pagrindo ar pritvirtinta prie nugarinės sienos. Keliose vietose prie sienos pritvirtintos mažos lentynėlės. Konstruktyvinės paskirties pertvaros panaudotos laikotarpių bei temų atskyrimui, o šalia pertvarų pritvirtinus plokštes, tolimasis sienos planas priartėjo perpus. Labai pagyvino ekspozici-

cinę erdvę du nuleisti tinklai ir dubenėlis-švies-
tuvas, pritvirtinti prie lubų, o taip pat stulpinė
skulptūra, įmontuota į pagrindą, tad atrodo sto-
vinti atskirai. Ekspوناتai buvo dėstomi grafiškai
tik vertikaliomis linijomis, grupuojant kelias ei-
lutes į stačiakampius ar kvadratinius plotelius,
tačiau visa ekspozicijos kompozicija sudaro ban-
guotą liniją su keliais mažesniais pakilimais,
aukščiausiai kylančią ekspozicijos pabaigoje.

N. Antušaitė, E. Spudytė (Telšiai)

ARCHEOLOGIJOS IR NUMIZMATIKOS FONDAI TELŠIŲ KRAŠTOTYROS MUZIEJUJE

1. TKM archeologinė ir numizmatinė medžia-
ga pradėta kaupti nuo 1932 m. Pradžią padarė
senovinių pinigų rinkinys iš buvusio muziejinio
kampelio prie Telšių mokytojų seminarijos, K.
Šakinio ir L. Kumšlyčio archeologinių dirbinių
kolekcijos iš Plungės apyl., J. Lapinskio ar-
cheologinių radinių kolekcija, surinkta įvairiose
Žemaitijos vietovėse. Viso 900 eksponatų.

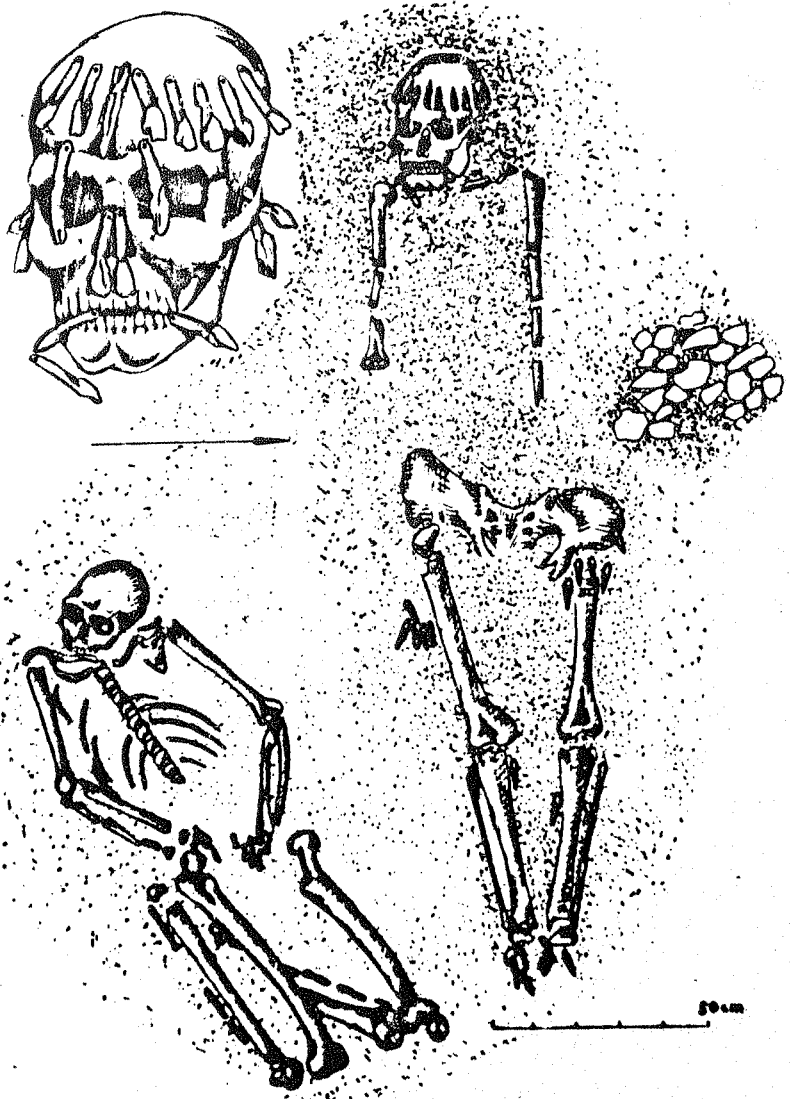
2. Tolesnis archeologinių fondų kaupimo
laikotarpis susijęs su V. Valatkos veikla, pra-
dėjus sistemingus Žemaitijos archeologinių pa-
minklų tyrinėjimus. Per 20 metų laikotarpį mu-
ziejų papildė 12-os plokštinių kapinynų, pilka-
pių ir metalų laikotarpio gyvenviečių: Siraičių
ir Gargždo lauko kapinyno, Paplienijos gy-
venvietės, Vienragių pilkapių, Akmenskinės žal-
vario amžiaus gyvenvietės ir kapinyno, Mau-
džiory, Ginteliškės, Skerių, Paragaudžio, Zas-
taučių, Žaduvėnų ir Kukių kapinynų.

3. Nuo 1977 m., mirus V. Valatkai, TKM ar-
cheologinius rinkinius toliau papildė L. Valatkie-

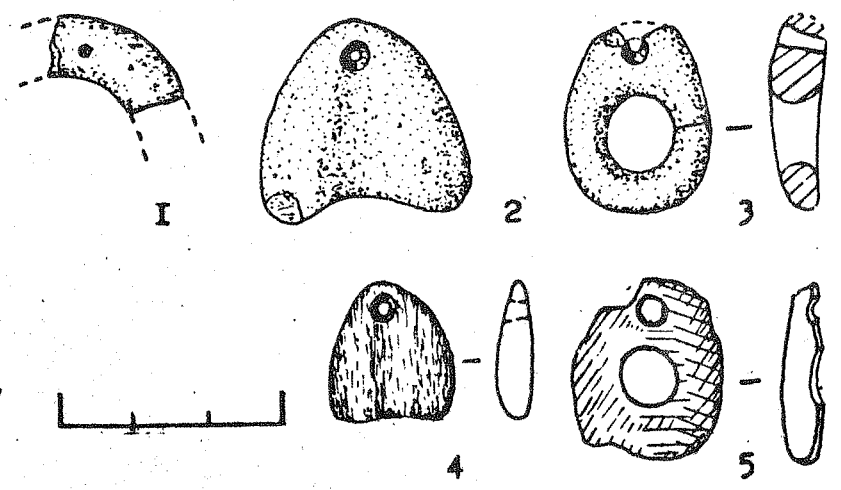
Sutrupinimai

- AKM - Alytaus kraštyros muziejus
JEM - Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos
muziejus
KKM - Kretingos kraštyros muziejus
KVIM - Kauno valstybinis istorijos muziejus
LDM - Lietuvos TSR dailės muziejus
KMN - Nacionalinis muziejus (Krokuva)
WMN - Nacionalinis muziejus (Varšuva)
PKI - Paminklų konservavimo institutas
ŠAM - Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnogra-
fijos muziejus
TIM - Trakų istorijos muziejus
TKM - Telšių kraštyros muziejus
UKM - Utenos kraštyros muziejus
VČDM - Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės mu-
ziejus
VE - Valstybinis Ermitažas
PMUM - Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

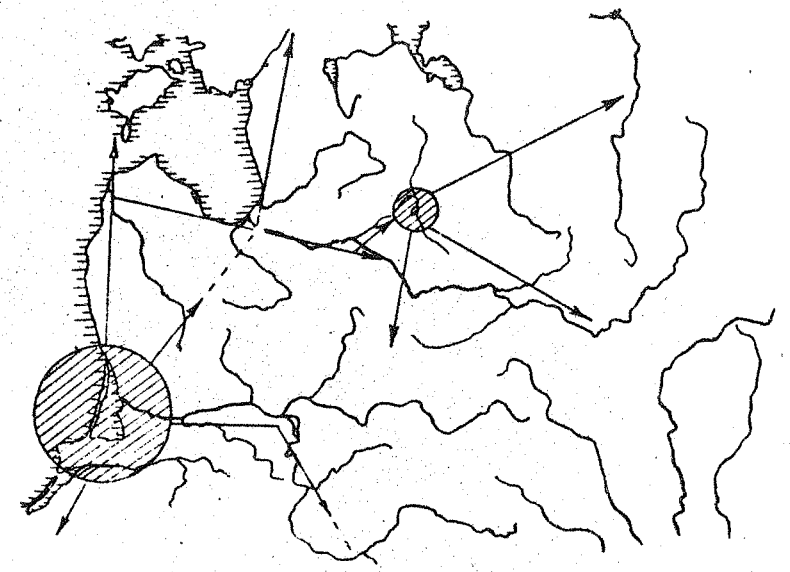
ILIUSTRACIJOS

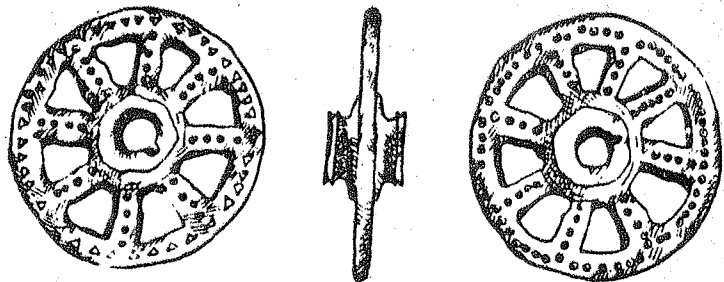
1 pav.

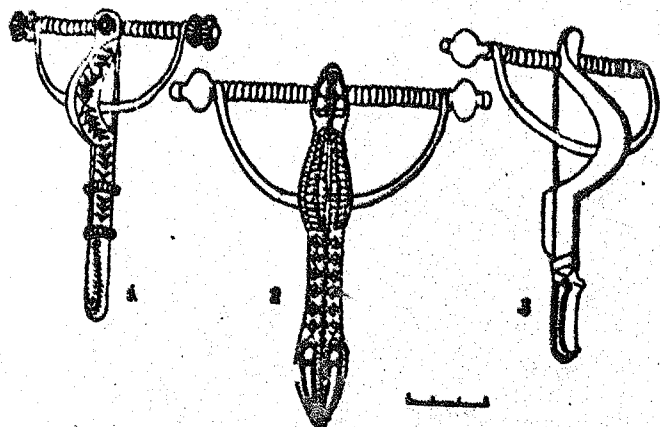
2 pav.

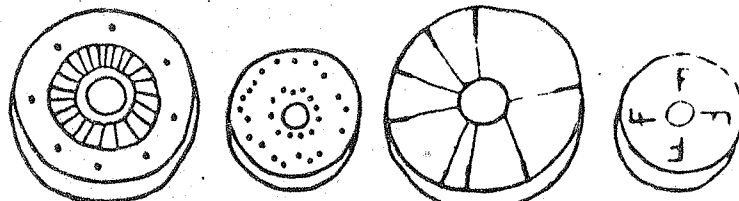
3 pav.

4 pav.

5 pav.

1

2

3

4

5

6

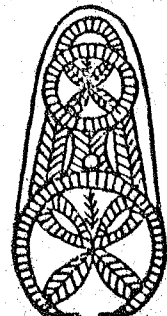
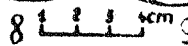
7

8

9

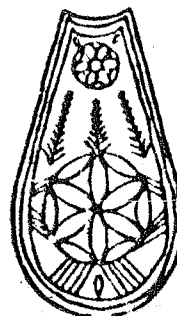
10

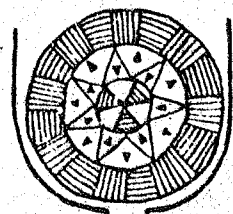
11

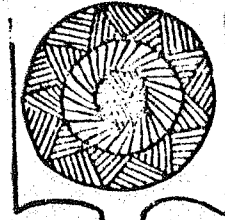
12

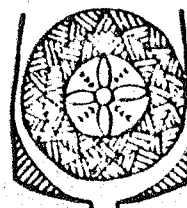
13

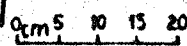
14

15

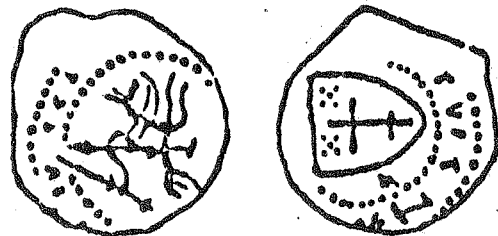
16

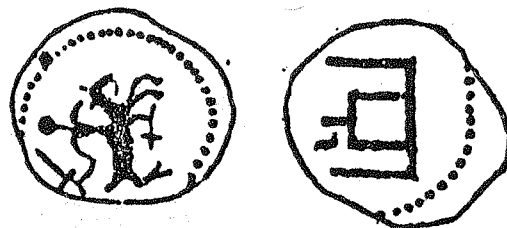
6 pav.

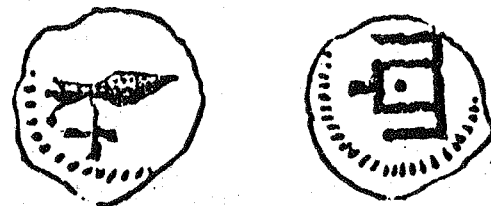
7 pav.

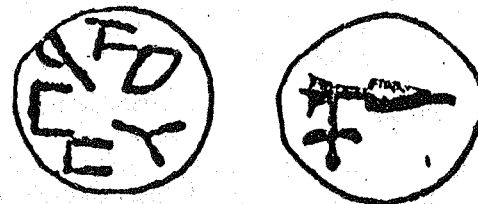
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinių kystė	
B. Lukošiuūtė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugių dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Ришкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Муршкайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткавичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Х в.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai